

25.4.2018

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kielsi luottoyhtiötä käyttämästä tilastollista menetelmää luotonhakijaa syrjivästi kuluttajaluotonannossa

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pyysi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa tutkimaan, syyllistyikö luottolaitosyhtiö yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä kiellettyyn syrjintään, kun yhtiö oli evännyt A:lta verkkokauppaostosten yhteydessä laskuluoton myöntämisen hänen asuinpaikkansa ja sellaisten syrjintäperusteiksi luokiteltavien seikkojen kuin sukupuoli, ikä ja kieli sekä niiden yhteisvaikutuksen perusteella. Valtuutettu pyysi lautakuntaa kieltämään luottolaitosyhtiötä jatkamasta ja uusimasta syrjintää palvelutoiminnassaan sekä asettamaan kieltopäätöksen tehosteeksi sen suuruisen uhkasakon, jonka lautakunta katsoo olevan tehokas, oikeasuhtainen ja varoittava.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoi, että vaikka tilastollisista muuttujista muodostetaan yksilöllinen pisteytys, kyseessä ei ollut henkilön tuloihin ja muuhun taloudelliseen asemaan perustuva yksilöllinen arviointi, vaan pääosin syrjintäperusteisiin liittyviin syihin nojaava tilastollinen profilointi.

Luottolaitosyhtiö katsoi, ettei luoton myöntämättä jättäminen johtanut syrjintäolettan syntymiseen ja ettei se ollut syrjinyt hakijaa taikka käyttänyt syrjiviä kriteerejä luotonannossaan. Vaikka jokin tietty kriteeri sellaisenaan vaikuttaisi olevan syrjivä, yhtiön mukaan tuli huomioida yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentti, jonka mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjivää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä on muutoin hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Yhtiön mukaan sen käyttämät keinot kuluttajaluotonannossa lakiin kirjattujen hyväksyttävien tavoitteiden saavuttamiseksi ja tilastollisten arviointimenetelmien käyttö maksukyvyn arvioinnin osatekijänä on yksiselitteisesti hyväksytty.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi yhdenvertaisuuslain 3 §:n ja sen esitöiden perusteella, että käsillä ollut moniperusteinen syrjintä kuuluu yhdenvertaisuuslain soveltamisalaan, vaikka luottokelpoisuuden arviointijärjestelmässä on muun ohella käytetty yhtenä kriteerinä sukupuolta. Lisäksi lautakunta kuitenkin totesi, että se ei voinut ratkaista asiaa ottamatta kantaa myös tasa-arvolain tulkintaan, koska kyse on moniperusteisesta syrjinnästä, jossa yksi syrjintäperusteista on sukupuoli. Lautakunta katsoi yhdenvertaisuuslain esitöistä ilmenevän, että sillä on toimivalta lausua asiasta myös siltä osin kuin kyse on tasa-arvolain tulkinnasta, vaikka asiaa ei lautakunnassa ole saattanut vireille tasa-arvolain 20 §:ssä säädetyin tavoin tasa-arvovaltuutettu tai työmarkkinoiden keskusjärjestö.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun esittämän yksilöidyn selvityksen mukaan yhtiön luottokelpoisuuden arviointiin käyttämän ja luoton myöntämättä jättämiseen johtaneen pisteytysjärjestelmän pisteytyksen perusteena oli käytetty useita perustuslaissa, yhdenvertaisuuslaissa ja tasa-arvolaisissa kiellettyinä syrjintäperusteina mainittuja henkilöön liittyviä syitä kuten sukupuoli, kieli, asuinpaikka ja ikä niin, että A on luoton myöntämistä koskeneessa arvioinnissa ja luottopäätöstä tehtäessä joutunut epäsuotuisampaan asemaan kiellettyihin syrjintäperusteisiin perustuneen kaavamaisen

25.4.2018

arvioinnin johdosta. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että asiassa syntyi oletettava moniperusteisesta välittömästä syrjinnästä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi saamansa selvityksen perusteella, että luottolaitosyhtiön käyttämässä pisteytysarvioinnissa oli kysymys muita henkilöitä koskevista tilastollisista tiedoista ja maksuhäiriöistä, joiden nojalla oli tehty oletuksia A:n luottokelpoisuudesta. Yhtiö oli sellaisilla henkilöön liittyvillä kielletyillä syrjäntäperusteilla kuin sukupuoli, äidinkieli, ikä ja asuinalue oletanut A:n luottokelpoisuuden heikommaksi kuin se muutoin muilla ominaisuuksilla olisi ollut. Samalla yhtiö oli sivuuttanut A:n omasta luottokäyttäytymisestä ja –kelpoisuudesta kertovat yksilölliset tiedot, vaikka ne olisivat puoltaneet luoton myöntämistä hänelle. Tämän A:ta koskevan tiedon sivuuttaminen kaavamaisesti tilastollisin ja abstraktein, muiden maksukäyttäytymisestä syntyneiden maksuhäiriötietojen perusteella ilman hänen luottokelpoisuutensa yksilöllistä arviointia, ei ollut oikeasuhtaista eikä siten hyväksyttävää menettelyä yhdenvertaisuuslain 11 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Yhtiön käyttämä menettely A:n luottokelpoisuuden arvioinnissa ei siten perustunut A:n luottokelpoisuuden yksilölliseen arviointiin vaan sellaiseen tilastolliseen arviointimenetelmään, joka olennaisin osin perustui yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä ja tasa-arvolaissa kielletyiksi määriteltyihin syrjäntäperusteisiin.

Koska luottokelpoisuuden arvioinnissa käytetty menettely perustui yhdenvertaisuuslaissa, tasa-arvolaissa ja perustuslain 6 §:n 2 momentissa nimenomaisesti kiellettyihin syrjäntäperusteisiin, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta myös katsoi, etteivät taloudelliset syyt voineet olla sellaisia erityisen korkeat vaatimukset täyttäviä perusteita, jotka oikeuttaisivat kiellettyihin syrjäntäperusteisiin perustuvan erilaisen kohtelun luotonannossa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi johtopäätöksensä, ettei luottolaitosyhtiö ollut kyennyt kumoamaan asiassa syntyneitä syrjäntäolettamia ja että yhtiön menettely A:ta kohtaan oli yhdenvertaisuuslaissa ja tasa-arvolaissa kiellettyä välitöntä moniperusteista syrjintää hänen sukupuoleensa, äidinkieleensä, ikäänsä ja asuinpaikkaansa liittyvien syiden perusteella.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kielsi luottolaitosyhtiötä uusimasta A:han tai kehenkään muuhun kohdistunutta lautakunnan päätöksestä ilmenevää yhdenvertaisuuslain 8 §:n ja tasa-arvolain 8 e §:n vastaista menettelyä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta asetti 100 000 euron uhkasakon kieltopäätöksensä tehosteeksi ja päätti uhkasakkolain 6 §:n 3 momentista ilmenevät seikat huomioon ottaen, että lautakunnan kieltopäätöstä on noudatettava kuuden kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta (ään. uhkasakon suuruudesta).

25.4.2018

Tapausselosteet on kokonaisuudessaan julkaistu yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan internet –sivuilla:
http://yvtltk.fi/fi/index/materiaalit/tapausselosteet_3.html

Lisätietoja: Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan pääsihteeri Juhani Kortteinen
p. 0295 150151, sähköposti: juhani.kortteinen@oikeus.fi

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on valtioneuvoston nimittämä itsenäinen ja riippumaton oikeusturvaelin. Se valvoo yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain noudattamista yksityisessä toiminnassa sekä julkisessa hallinto- ja liiketoiminnassa. Työelämää koskevat kysymykset eivät kuulu yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaan muutoin kuin tasa-arvolain soveltamisalalla.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaan ei kuulu yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvat asiat, eikä uskonnon harjoittaminen.

Asian voi saattaa lautakunnan käsiteltäväksi se, johon syrjivä menettely kohdistuu, taikka yhdenvertaisuusvaltuutettu. Myös yhdistykset voivat saada hakemuksen vireille lautakunnassa asianomistajan suostumuksella. Tasa-arvolain soveltamisalaan kuuluvissa asioissa asian voi saattaa lautakunnan käsiteltäväksi vain työmarkkinoiden keskusjärjestö tai tasa-arvovaltuutettu.

Lautakunta ei ota tutkittavaksi tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa vireillä olevaa asiaa.

Lautakunnan tehtävänä on antaa oikeussuojaa niille, jotka ovat kokeneet tulleen syrjityksi tai tulleen syrjintään liittyvien kiellettyjen vastatoimien kohteeksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi kieltää jatkamasta tai uusimasta syrjintää tai vastatoimia ja asettaa päätöksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon ja tuomita sen maksettavaksi.

Lautakunta voi määrätä asianomaisen ryhtymään kohtuullisessa määräajassa toimenpiteisiin yhdenvertaisuuslaissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi. Se voi myös vahvistaa osapuolten välisen sovinnon.

Lautakunta ei voi määrätä hyvitystä tai muuta korvausta maksettavaksi.

Lautakunta voi antaa myös lausunnon yhdenvertaisuuslain tai tasa-arvolain soveltamisesta tuomioistuimen, yhdenvertaisuus- tai tasa-arvovaltuutetun tai muun viranomaisen taikka yhdistyksen pyynnöstä.

Lautakunnan päätöksistä voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta.

Hakemuksen käsittely lautakunnassa on maksutonta, ja sen toimituskirjat ovat maksuttomia. Muista oikeudenkäyntikuluistaan asianosaiset vastaavat itse.

Lisätietoja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta:

<http://yvtltk.fi/fi/>

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta
PL 27
FI-00023 Valtioneuvosto

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan sähköposti: yvtltk@oikeus.fi